

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

MARKETING
INNOVATSIYA
BRENDING
SAVDO
RAQAMLI
TADQIQOT
BIZNES

№ 6 - SON

2025-YIL, IYUN

9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

OPEN ACCESS

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketinjournalbot](https://t.me/marketinjournalbot)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tdiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU Marketing kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NaMTI Marketing kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich, i.f.d., prof., TDIU Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdirahmonovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU Departament boshlig'i;

Musyeva Shoirazimovna, i.f.n., SamISI Marketing kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otabek Djurabayevich, i.f.d., TDIU Innovatsion menejment kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU Axborot texnologiyalari kafedrasini katta o'qituvchisi;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., Namangan muhandislik-qurilish instituti dotsenti;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, Yashil iqtisodiyot kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, "Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik" kafedrasini professori

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, "Raqamli iqtisodiyot" kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, "Savdo ishi" kafedrasini mudiri

Jumaev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori

Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich, PhD., TDIU Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti dekan muovini

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti "Menejment va marketing" kafedrasini mudiri

Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, TDIU biznes boshqaruvi va logistika kafedrasini professori

Nazarova Ra'no Rustamovna, TDIU "Yashil" iqtisodiyot kafedrasini mudiri, Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Elektron nashr 316 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 30-iyunda ruxsat etildi

MUNDARIJA

LOYIHALASHTIRISH TASHKILOTLARIDA SIFATNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI.....	6
Buriyev Xakim Toshimovich, Usmonov Ilxom Achilovich, Murodov Rustam Toxir o‘g‘li	
XARIDORLAR QAROR QABUL QILISH JARAYONIDA NAFLILIK OMILINING ROLI: SMARTFONLAR BOZORI MISOLIDA MARKETING TADQIQOTI.....	14
Ergashxodjaeva Shaxnoza Djasurovna, Ro‘zmamatov Abbos Tolibjon o‘g‘li	
O‘ZBEKISTONDA IQTISODIY O‘SISHNI TA’MINLASHDA QISHLOQ XO‘JALIGI TARMOQLARIGA INVESTITSİYALARNI JALB ETISH BO‘YICHA XORIJIY TAJRIBALARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	21
Sirojiddin Yangiboev Juramurodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINI QIMMATLI QOG‘OZLAR BOZORI ORQALI MOLİYALASHTIRISH.....	31
Berdaliyev Javohir Jahongir o‘g‘li	
XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASIDA HUDUDIY MARKETINGNING RIVOJLANISH MODELI.....	42
Boltayev Jasurbek G‘ulomovich	
OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA KADRLARNI TANLASH VA SARALASH MEXANIZMLARINING SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH VA UNING TA’LIM SIFATIGA TA’SIRI.....	51
Ibragimova Sevara Kabildjanovna	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INVESTITSIYA FAOLIYATI SHAKLLANISH JARAYONLARI TAHLILI.....	58
Jurayev Elyorbek Sobirjon o‘g‘li	
IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA HUDUDIY BOSHQARUV TIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY OMILLARI.....	65
Mahmudov Bahriddin Jo‘rayevich	
O‘ZBEKISTON MINTAQALARINING IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHINI BAHOLASHGA ILMIY VA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	74
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturboyevich	
IQTISODIY RIVOJLANISHNING IKKI OMILI: YASHIL IQTISODIYOT VA MAKROIQTISODIY BARQARORLIK.....	84
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Qurbonova Aziza Shavkatovna	
SERVIS LOGISTIKASI TASNIFI VA UNI BAHOLASHGA YONDASHUVLAR	90
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
TEMIR YO‘L TRANSPORTINING IQTISODIY KO‘RSATKICHLARI: TAHLIL VA BAHOLASH.....	100
Raximov Xasan Shukurjonovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYAGA YO‘NALTIRILGAN ERP TIZIMLARINI JORIY ETISH ORQALI RAQAMLI IMKONIYATLARNI KENGAYTIRISH.....	109
Azizov Abdulla Abdisalamovich	

DEVELOPMENT TRENDS OF YOUTH TOURISM IN UZBEKISTAN: PROBLEMS AND PROSPECTS.....	116
Samiyev Siroj Saitovich, Umurzoqova Shakhnoza Shukhrat kizi	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	122
Sapayeva Fazilat Norbayevna	
AVTOMOBILSOZLIKDA MAHALLIYLASHTIRISH: YAGONA RIVOJLANISH YO'LI	128
Qobilov Rustam Shuhrat o'g'li	
MADANIYAT SOHASI MUASSASALARINI BUXGALTERIYA HISOBINING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	138
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING XORIJ TAJRIBALARI.....	144
Narzullayeva Ozoda Qahramon qizi	
ONLAYN SAVDO MAYDONCHALARIDA TOVARLAR SAVDOSINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	150
Baxromov Xudoyor Xabibullo o'g'li	
АНАЛИЗ РЫНКА ГОСТИНИЧНЫХ УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	156
Икрамов Акбар Фарход угли	
TIJORAT BANKLARIDA REBRENDING VOSITASIDA MARKETING INNOVATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI	165
Mirzajonova Maftunaxon Jaxongir qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ ЭКОСИСТЕМЫ НА ОСНОВЕ КЛАСТЕРОВ: ИНТЕГРАЦИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В ГЛОБАЛЬНУЮ ИННОВАЦИОННУЮ СЕТЬ	172
Усманова Нозимахон Икрам кизи	
NAMANGAN VILOYATIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISHI YO'LLARI.....	178
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi	
АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ, ПРЕДОСТАВЛЯЮЩИХ ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫЕ УСЛУГИ В УЗБЕКИСТАНЕ	184
Алимова Шахноза Октямовна	
HUDUDLARNING TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH.....	194
Maksumov Azizxon Nodir o'g'li	
ПОВЕДЕНЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФИНАНСОВОГО ПОВЕДЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА: ЭМПИРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОНТЕКСТ	203
Захарова Ирина Борисовна, Непейвода Андрей Николаевич	

MOYLI EKINLAR YETISHTIRUVCHI FERMER XO‘JALIKLARIDA MARKETING TADQIQOTLARIDAN FOYDALANISHNING USLUBIY JIHATLARI.....	211
Valiyeva Aziza Anvar qizi	
MINTAQALARDA SANOAT TARMOG‘I SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	219
Mirzayeva Intizor Ergashevna	
STRATEGIK MARKETING YONDASHUVLARI ASOSIDA MATBAA KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	228
Xolmirzaeva Feruza Abdullaevna	
XUSUSIY TA‘LIM MUASSASALARINING IJOBIY IMIJINI BELGILOVCHI ASOSIY OMILLAR	235
Odilova Sitara Sayfitdin qizi	
SOLIQ MA‘MURCHILIGINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH VA RAQAMLASHTIRISH YUZASIDAN 2026-YILDA SOLIQ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN ISHLAB CHIQLGAN TAHLIL VA TAKLIFLAR	243
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASIDAGI QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY HOLATI	257
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o‘g‘li, Ollayorov Behruzbek Sardor o‘g‘li	
ОПРЕДЕЛЕНИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ МАРКЕТИНГОВЫХ СТРАТЕГИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	264
Акрамов Бурибек Фахриддин угли	
OLIY TA‘LIM MUASSASALARI UCHUN DUAL TA‘LIMNING AFZALLIKLARI	272
Karimov Muzaffar Abdumalik o‘g‘li	
SANOAT ISHLAB CHIQRISHIDA SUN‘IY INTELLEKT ASOSIDA JARAYONLARNI OPTIMALLASHTIRISH	278
Rixsiboyev Nozimbek Abdurasul o‘g‘li	
KICHIK BIZNES EKSPORT SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISH BAHOLASH MODELINING ILMIY ASOSLARI VA HUDUDIY AMALIYOTI.....	287
Mamadjanova Tuyg‘unoy Axmadjanovna	
MINTAQADA INVESTITSION SALOHIYATNI OSHIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	297
Qobilov Anvar Eshpo‘lotovich	
HUDUDIY INNOVATSION SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISHDA XORIJ TAJRIBALARINI INSTITUTSIONAL ADAPTATSIYA QILISH IMKONIYATLARI	305
G‘aniyev Sanjar Poziljon o‘g‘li	

KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INVESTITSIYA FAOLIYATI SHAKLLANISH JARAYONLARI TAHLILI

Jurayev Elyorbek Sobirjon o'g'li

Namangan davlat texnika universiteti

“Iqtisodiyot” kafedrası dotsenti

ORCID: 0000-0002-5898-6568

Annotatsiya

Mazkur maqolada kichik tadbirkorlik subyektlarining investitsiya faoliyatini shakllantirish jarayonlari, ularning iqtisodiy barqarorlikdagi o'rni, moliyalashtirish manbalari va investitsion muhitga ta'sir etuvchi omillar tizimli tarzda tahlil qilingan. Statistik ma'lumotlar asosida asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalarning manbalari, o'sish sur'atlari va hududiy taqsimoti ko'rib chiqilgan. Maqolada kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyaviy faoliyatni takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: kichik tadbirkorlik, investitsiya faoliyati, asosiy kapital, iqtisodiy o'sish, YaIM, YaHM.

Аннотация

В статье системно проанализированы процессы формирования инвестиционной активности субъектов малого предпринимательства, их роль в экономической устойчивости, источники финансирования и факторы, влияющие на инвестиционную среду. На основе статистических данных рассмотрены источники, темпы роста и территориальное распределение инвестиций в основной капитал. В статье даны практические рекомендации по совершенствованию инвестиционной активности в развитии малого предпринимательства.

Ключевые слова: малый бизнес, инвестиционная активность, основной капитал, экономический рост, ВВП, ВНП.

Abstract

This article systematically analyzes the processes of formation of investment activity of small business entities, their role in economic stability, sources of financing and factors influencing the investment environment. Based on statistical data, the sources, growth rates and territorial distribution of investments in fixed capital are considered. The article provides practical recommendations for improving investment activity in the development of small businesses.

Keywords: small business, investment activity, fixed capital, economic growth, GDP, GNP.

KIRISH

Iqtisodiyotda sodir bo'layotgan tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirishda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlariga yaratilayotgan imkoniyatlar alohida e'tiborga ega.

Jahonda kichik biznesning iqtisodiy erkinlashtirishga yuqori darajadagi moslashuvchanlik xususiyatini inobatga olgan holda, investitsiya samaradorligini

oshirish orqali mamlakat iqtisodiyotini barqaror rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli tadqiqot ishlari olib borilmoqda. Bu borada kichik biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va ushbu sohaga investitsiyalar kiritishning yangi zamonaviy usullari, ularning investitsiyalarning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligini oshirish yuzasidan xorijiy mamlakatlar va xalqaro tashkilotlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. O'zbekiston sharoitida ham mamlakat milliy iqtisodiyotini rivojlantirishning drayveri bo'lgan kichik biznes subyektlariga investitsiyalarni jalb qilish, investitsiyalar kiritishni rag'batlantirish va rivojlantirish dolzarb muammolardan hisoblanadi.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar jarayonida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar tizimini shakllantirish va rivojlantirishga alohida e'tibor berilmoqda. Bunda investitsiyalar hajmlari va ko'lamlarini jadal oshirib borish va shu yo'l bilan xususiy tadbirkorlik hamda kichik biznesni respublikamiz aholisining farovonligini oshirishning belgilovchi, aholini ish bilan bandligini ta'minlovchi, jamiyatda o'rta pog'onaga xos sinfni shakllantiruvchi, eksportbop tovarlar ishlab chiqaruvchi va iqtisodiyotimiz uchun zarur bo'lgan valyuta tushumlarini keltiruvchi yetakchi sohaga aylantirish nazarda tutilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev investitsiyalar jalb qilish bo'yicha: "Hozir jahondagi murakkab sharoitda kim innovatsiya va investitsiya jalb qilsa, o'sha g'olib bo'layapti", – deb ta'kidladi.¹ Toshkentdagi forumga kelgan investorlar O'zbekistonga sarmoya kiritishga yanada katta qiziqish bildirdi, 30,5 milliard dollarlik savdo va investitsiya shartnomalari imzolandi. Bu yilgi dastur doirasida yana 26,5 milliard dollar investitsiya bo'lishi, 1 sentyabrgacha 3,3 milliard dollarlik 35 ta yirik loyiha so'zsiz ishga tushishi shartligi ta'kidlandi. Xalqaro moliya tashkilotlari mablag'i hisobidan qurilayotgan yo'l, suv, elektr bo'yicha 3–5 yillab cho'zilayotgan loyihalar borligi ko'rsatib o'tildi. Qayd etilganidek, logistika markazlari qurish uchun 2019-yilda Osiyo taraqqiyot bankidan olingan 197 million dollar bo'yicha qayta-qayta tender o'tkazilishiga chek qo'yilganida, hali boshlanmagan ishga 200 ming dollar qarz foizi to'lanmasdi. Suv, ekologiya va qishloq infratuzilmasiga jalb qilingan mablag'lar bo'yicha 6 million dollar qarz foizlari o'z vaqtida ta'minlanganida, boshqa birorta loyiha kechikmasdi.²

Mazkur vazifalarni samarali hal etilishi uchun kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda uning subyektlari tomonidan investitsiyalar amalga oshirilishiga katta e'tibor berish talab etilmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Ma'lumki, iqtisodiyotga doimiy takrorlanuvchi uzluksiz jarayon sifatida yondashuv dastlab A. Smit tomonidan amalga oshirilgan edi. U yaratilgan boylikning barchasi to'lig'icha shaxsiy iste'molga sarflanishi mumkin emasligini ilmiy ta'riflab berdi, ya'ni mehnat yaratgan boylik kelgusi davrda boylik yaratilishi uchun ham asos

¹ Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida o'tkazilayotgan yig'ilishda investitsiya va eksport masalalari ham muhokama qilindi. (02.05.2025)

² https://t.me/Press_Secretary_Uz/5835

bo‘lishi lozim edi¹. Bundan tashqari, A. Smit investitsiyalarni iste‘mol qilinmaydigan, lekin ishlab chiqarish asbob-uskunalarini yaratishga yoki moddiy-texnik takomillashtirishga yo‘naltirilgan, aslida jamg‘armalar qiymatini investitsiyalarga tenglashtiradigan jamg‘armalar deb hisoblaydi. U “kapitallar tejash natijasida ortadi” deb ta’kidlagan.²

Iqtisodchi olim J.-B. Sey fikricha, *investment* (investitsiya) — birinchidan, qimmatli qog‘ozlarni sotib olish xarajatlari. Bunday investitsiyalar moliyaviy yoki portfel deb ataladi. Qimmatli qog‘ozlar portfeli foizlar yoki dividendlar ko‘rinishida daromad olishni, shuningdek, qimmatli qog‘ozlar qiymatining o‘rishini kutayotgan jismoniy shaxslar, firmalar va moliya institutlari tomonidan yaratiladi. Ikkinchidan, binolar, inshootlar, asbob-uskunalar (asosiy kapital qo‘yilmalari) va tovar-moddiy boyliklar kabi vositalarni sotib olishga kapital qo‘yilmalar — real investitsiyalar deyiladi.

Iqtisodiy tahlilda “investitsiya” atamasi, ayniqsa, real investitsiyalar bilan bog‘liq. Chunki real investitsiyalar yangi aktivlarni yaratadi va shu bilan mamlakatning ishlab chiqarish salohiyatini oshiradi, moliyaviy investitsiyalar esa faqat mavjud aktivlarga egalik huquqini bir korxonadan boshqasiga qayta taqsimlaydi³. D. S. Mill⁴ va A. Marshall⁵ asarlarida investitsiyalarning kelib chiqishi va ularni amalga oshirish zaruriyati ilmiy yoritilishi aynan shu ruhda davom ettirildi.

Asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar bo‘yicha olimlar “...boshqa omillar o‘zgarmas bo‘lgan sharoitda qaysi bir mintaqada asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar yuqori bo‘lsa, o‘sha mintaqada ishlab chiqarish hajmi ham yuqori bo‘ladi” deb ta’rif berishgan.

TAHLIL VA NATIJALAR.

Ma’lumki, investitsiyalash jarayoni uchun qulay shart-sharoitlar yaratilishida moliya tizimi muhim o‘rin egallaydi. Moliyaviy tizim zamonaviy bozor iqtisodiyotida investitsion resurslar taqsimlanishi va qayta taqsimlanishiga xizmat qiladi. Kichik biznesdagi investitsion jarayonlar uchun ham bank-moliya tizimining barqarorligi ayniqsa muhim ahamiyatga ega bo‘ladi. Bu tizimning yanada mustahkamlanishi ishlab chiqarishni modernizatsiyalashning tez sur’atlarda rivojlanishiga imkon yaratishda muhim rol o‘ynaydi. Barqaror va sog‘lom moliyaviy tizim mamlakatda investitsiyalar uchun ichki imkoniyatlarini kengaytiradi va kichik biznesdagi investitsion jarayonlarga ijobiy ta’sir etadi (1-jadval).

Asosiy kapitalga o‘zlashtirilgan investitsiyalar o‘rish sur’atlari: 2020-yilda asosiy kapitalga investitsiyalar o‘rish sur’ati 95,6 foizni tashkil etib, bu yil iqtisodiy faollikning nisbatan past bo‘lganini bildiradi. 2021-yilda investitsiyalar o‘rish sur’ati 102,9 foizga yetib, 2020-yilga nisbatan o‘rish kuzatilgan. Markazlashgan investitsiyalar biroz pasayib, 19,2 foizni tashkil etdi. Respublika byudjetidan ajratilgan

¹ Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. — М.: Эксмо, 2007. — 960 с.

² Классика экономической мысли: Сочинения. — М.: изд-во ЭКСМО —пресс, 2000

³ J.B.Sey. “Traite d’economie politique, ou Simple exposition de la maniere dont se forment, se distribuent et se consomment les richesses”. <https://slideplayer.com/slide/5171955/>

⁴ Майбурд Е.М. Введение в историю экономической мысли. От пророков до профессоров. — М.: Дело, 1996.

⁵ Маршалл А. Принципы экономической науки, т.1. Пер. с англ. — М. Изда-тельская группа «Прогресс», 1993.

mablagʻlar 135,8 foizga oshgan boʻlsa, jamgʻarma hisobidan moliyalashtirish ham 132,7 foizga yetgan. 2022-yilda investitsiyalar oʻsishi 100,9 foiz bilan deyarli barqaror boʻlgan. Markazlashgan investitsiyalar 15,7 foizgacha kamaygan. 2023-yilda esa investitsiyalar surʻati 123,4 foizga oshib, iqtisodiy faollik ancha jonlanganini koʻrsatadi. 2024-yilda investitsiyalar oʻsishi 127,6 foizga yetib, oxirgi besh yildagi eng yuqori koʻrsatkich qayd etilgan, toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalar 152,0 foizgacha oshib, eng yuqori darajaga yetgan boʻlsa, tijorat banklari kreditlari 86,5 foizgacha pasaygan(1-jadval).

1-jadval

Moliyalashtirish manbalari boʻyicha asosiy kapitalga oʻzlashtirilgan investitsiyalar (jamiga nisbatan foizda)¹

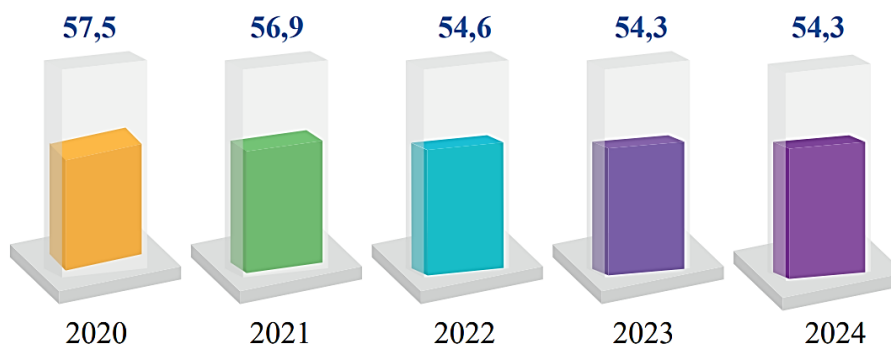
Moliyalashtirish manbalari	2020-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil	2024-yil
Asosiy kapitalga investitsiyalar oʻsish surʻatlari dinamikasi²	95,6	102,9	100,9	123,4	127,6
Markazlashgan investitsiyalar:	19,9	19,2	15,7	14,0	10,5
Respublika byudjeti	66,4	135,8	84,4	85,0	90,3
Suv taʼminoti va kanalizatsiya tizimlarini rivojlantirish jamgʻarmasi	98,9	132,7	92,0	86,5	79,9
Markazlashmagan investitsiyalar	80,1	80,8	84,3	86,0	89,5
Korxona mablagʻlari	111,2	96,4	110,6	104,2	96,3
Aholi mablagʻlari	99,0	104,5	103,2	103,2	98,7
Toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiya va kreditlar	163,2	139,8	104,3	125,4	152,0
Tijorat banklari kreditlari va boshqa qarz mablagʻlari	94,4	110,9	98,7	90,8	86,5

Kichik biznes sektorida investitsiyalarni moliyalashtirish mamlakatdagi iqtisodiy siyosat, qonunchilik, investitsiyani jalb qilish infratuzilmasini rivoji darajasi doirasida sodir boʻladi. Oʻzbekistonda soʻnggi yillarda jadal olib borilayotgan iqtisodiy islohotlar xususiy tadbirkorlikka keng yoʻl ochishga va biznes muhitini yanada yaxshilashga qaratilgan. Jumladan, keyingi yillarda qabul qilingan qator qonunlar va qonunchilik hujjatlarida huquqni muhofaza qiluvchi, nazorat organlari hamda maʼmuriy tuzilmalarning tadbirkorlik faoliyatiga noqonuniy aralashuvini bartaraf etish uchun qatʼiy tartiblar belgilanishi va ana shu idoralarning rahbarlari hamda mansabdor shaxslarining javobgarligi oshirilishi investitsion faoliyatni ragʻbatlantirishga va samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Kichik biznes subyektlari sonining bunday oʻsishi vaqt oʻtishi davomida yalpi ichki va hududiy mahsulotdagi ulushlarida oʻz aksini topishi lozim edi, 2024-yilning yanvar–dekabrda YaIM tarkibida kichik tadbirkorlik subyektlarining ulushi 54,3 % ni tashkil qilib, 2023-yilning tegishli davriga nisbatan oʻzgarishsiz qoldi (1-rasm).

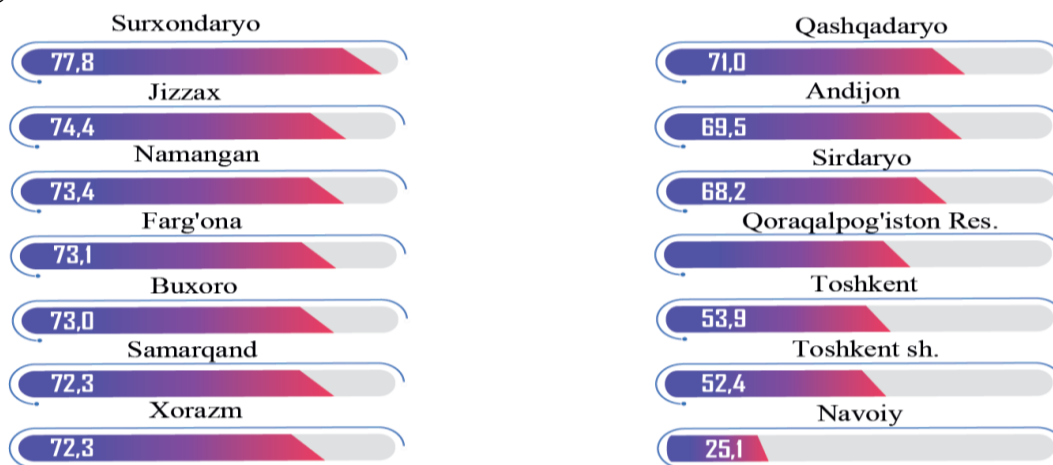
¹ Ushbu jadval O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining yillik natijalari bo'yicha muallif tomonidan tuzildi.

²O'zbekiston Respublikasi Milliy Statistika qo'mitasining yillik natijalari
https://stat.uz/uz/?preview=1&option=com_dropfiles&format=&task=frontfile.download&catid=401&id=2733&Itemid=1000000000000

1-rasm. Kichik tadbirkorlik subyektlarining YaIMdagi ulushi dinamikasi (yanvar-dekabr oylarida, % da)¹

Rasmda keltirilganlar shu jihatdan alohida qiziqish uygʻotadi. 2020-yilda kichik tadbirkorlik subyektlarining YAIMdagi ulushi 57,5 foizni tashkil etgan. Bu koʻrsatkich mamlakat iqtisodiyotida kichik biznesning muhim rol oʻynayotganini va iqtisodiy faollikda yetakchi oʻrinlardan birini egallab kelayotganini koʻrsatadi. 2021-yilda kichik tadbirkorlikning YAIMdagi ulushi biroz kamayib, 56,9 foiz, 2022-yilda ushbu koʻrsatkich 54,6 foizgacha tushgan. Buni biz kichik tadbirkorlik sektorining YAIMdagi salmogʻi sezilarli darajada qisqarayotganini koʻrsatadi. Ayni paytda, bu yil davomida iqtisodiyotning yirik sektorlaridagi oʻsish surʼatlari yuqori boʻlgan boʻlishi, yaʼni kichik biznes nisbatan sekinroq rivojlanayotgan boʻlishi mumkin. 2023-yilda kichik tadbirkorlik ulushi 54,3 foizga tushgan boʻlib, bu deyarli 2022-yil darajasida saqlanib qolganini koʻrsatadi. 2024-yilda esa kichik tadbirkorlik subyektlarining YAIMdagi ulushi yana 54,3 foiz darajasida saqlanib qolgan. 1-rasmdagi tahlillar izmidan ushbu koʻrsatkich past darajada barqarorlashganini bildiradi. Bu, bir tomondan, kichik biznesning iqtisodiyotdagi roli saqlanib qolayotganini, hamda boshqa tomondan, yirik sanoat va investitsiya loyihalarining iqtisodiy taʼsiri kuchayib borayotganini koʻrsatadi.

2-rasm. Kichik tadbirkorlik subyektlarining yalpi hududiy mahsulot (YAHM)dagi ulushi (2024-yilning yanvar-dekabr oylarida, % da)²

¹ www.stat.uz (Oʻzbekiston Respublikasi Milliy Statistika qoʻmitasining yillik natijalari)

² www.stat.uz (Oʻzbekiston Respublikasi Milliy Statistika qoʻmitasining yillik natijalari)

2024-yilning yanvar–dekabrida kichik tadbirkorlik subyektlarining YaHMDagi hududlar bo'yicha eng yuqori ulushi Surxondaryo viloyatida – 77,8 %, Jizzax viloyatida – 74,4 %, Namangan viloyatida – 73,4 %, Farg'ona viloyatida – 73,1 %, Buxoro viloyatida – 73,0 %, Samarqand viloyatida – 72,3 % va Xorazm viloyatida – 72,3 % ni tashkil etdi (2-rasm).

2024-yilning yanvar–dekabr oylarida kichik tadbirkorlik subyektlari tomonidan yaratilgan yalpi hududiy mahsulot ulushi bo'yicha eng yuqori ko'rsatkich Surxondaryo viloyatida qayd etildi — 77,8 %. Ushbu natija viloyatda asosan qishloq xo'jaligi, chakana savdo va xizmat ko'rsatish sohalarida faoliyat yuritayotgan ko'plab kichik tadbirkorlik subyektlarining yuqori faolligi bilan izohlanadi. 2024-yilda kichik tadbirkorlik subyektlarining YaHMDagi ulushi bo'yicha Surxondaryo, Jizzax, Namangan va Farg'ona viloyatlari yetakchi hududlar sifatida ajralib turadi. Ushbu viloyatlarda kichik biznes iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi omili bo'lib, ayniqsa xizmatlar sohasi, qishloq xo'jaligi va yengil sanoat tarmoqlarida katta faollik namoyon etmoqda. Bu esa hududlarda aholining iqtisodiy faolligini ta'minlashda kichik tadbirkorlikning o'rni tobora ortib borayotganini ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, tahlillar shuni ko'rsatadiki, kichik tadbirkorlik subyektlari investitsion jarayonlarning faol ishtirokchisi sifatida iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida muhim o'rin tutmoqda. 2020–2024-yillarda asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalarning o'sish sur'atlari ijobiy bo'lsa-da, bu investitsiyalarning tarkibiy manbalari o'zgaruvchan bo'lgan. Jumladan, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar va aholining omonatlari asosiy omil sifatida ajralib turmoqda. Shu bilan birga, markazlashgan investitsiyalarning qisqarishi va tijorat banklari kreditlarining cheklanishi investitsiya salohiyatining to'liq ro'yobga chiqishiga to'sqinlik qilmoqda. Hududiy kesimda Surxondaryo, Namangan, Jizzax va Farg'ona viloyatlari kichik biznesning yalpi hududiy mahsulotdagi ulushi bo'yicha yetakchi hisoblanadi.

Kichik tadbirkorlik subyektlarida investitsiya faoliyati jarayonlarini yanada oshirish bo'yicha:

- Hududiy investitsion strategiyalar aniq va hudud salohiyatini hisobga olgan holda real aniqlikda ishlab chiqilishi lozim, u orqali kichik biznesga mo'ljallangan infratuzilmaviy loyihalar ustuvor yo'nalish sifatida belgilanadi.
- To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar uchun soliq imtiyozlari va kafolatli kredit mexanizmlari takomillashtirish.
- Kichik biznes uchun alohida investitsion konsalting markazlari tashkil etilishi, u orqali loyiha tayyorlash, moliyaviy tahlil va grant jalb qilish bo'yicha amaliy yordam ko'rsatilishi maqsadga muvofiq.
- Bank-moliya tizimida kichik subyektlarga imtiyozli kredit liniyalari ochish, garovsiz kreditlash mexanizmlarini kuchaytirish.
- Raqamli monitoring tizimi orqali investitsiyalarning real o'zlashtirilish darajasi va ularning natijalari bo'yicha ommaviy ochiq hisobotlar joriy qilish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni, PF-60-son, 28-yanvar 2022-yil. <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>
2. Mirziyoyev Sh. M. Investorlar uchun qulay va jozibador sharoit yaratishga qaratilgan amaliy ishlarimizni yanada jadallashtiramiz. O'zbekiston Prezidentining birinchi Toshkent xalqaro investitsiya forumining ochilish marosimidagi nutqi. 24.03.2022-yil. <https://president.uz/uz/lists/view/5077>
3. Jo'rayev E. S. O'zbekistonda investitsiyalarni jalb etish masalalari // Xorazm Ma'mun akademiyasi axborotnomasi – 11/2–2022. 9-bet.
4. Жураев Э. С. (2018). Зарубежный опыт по ведению финансовой политики для развития малого бизнеса. Экономика и социум (11), 357–362.
5. Juraev E. S., & S. S. Siddikov o'g'li (2023). Antikrizisnye mery po obespecheniyu razvitiya malogo biznesa. Educational Research in Universal Sciences, 2, 515–523.
6. Jurayev E. S. (2024). Namangan viloyati kichik biznes subyektlari faoliyatida real investitsiyalarning samaradorligini ekonometrik baholash. Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot, 2(9).
7. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining yillik natijalari.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir: Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Ingliz tili muharriri: Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Rus tili muharriri: Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Musahhih: Karimova Shirin Zoxid qizi
Sahifalovchi va dizaynerlar: Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, iyun, 6-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710. GOCT 7.56-2002** "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlato standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**